

Nieuwsbegrip Extra

Met enige regelmaat ontwikkelt Nieuwsbegrip in opdracht van bedrijven of maatschappelijke organisaties een speciale themales. Bedrijven die ons vragen om zulke lessen te ontwikkelen doen dit vaak in het kader van 'maatschappelijk verantwoord ondernemen', ideële organisaties brengen via de les het maatschappelijke onderwerp waarop zij zich richten onder de aandacht.

De Extra-lessen worden mogelijk gemaakt door financiering van de opdrachtgever. Teksten en opdrachten worden echter ontwikkeld door en vallen geheel onder verantwoordelijkheid van de Nieuwsbegripredactie.

Handleiding niveau C

Vooraf

Let op: vanwege de inhoud van deze les is de les enkel bedoeld voor leerlingen in het voorgezet onderwijs. Voor leerlingen die met niveau C werken in het basisonderwijs is deze les niet geschikt.

Deze les is ontwikkeld in opdracht van het Rode Kruis en het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel. Het onderwerp van de les is criminele uitbuiting, in dit geval uitgewerkt met een casus van gedwongen drugshandel. Aandacht voor criminele uitbuiting in de klas kan slachtoffers helpen. Het is daarbij belangrijk dat de manier waarop het onderwerp ter sprake komt, er niet toe leidt dat zij zich verder gestigmatiseerd, beschaamd of schuldig voelen. Ook voor leerlingen die zelf geen ervaring hebben met dit onderwerp, kan het thema emoties oproepen.

Praktische tips voor het geven van deze les zijn:

- Zorg dat er voldoende **tijd** is om het onderwerp te bespreken.
- Houd er rekening mee dat een voorlichting over mensenhandel kan leiden tot **meldingen of zelfonthullingen**. Bedenk vooraf hoe u hiermee om gaat.
- Heeft u al **vermoedens** over een leerling, of zijn er al casussen op school, wees dan extra voorzichtig met het bespreken van mensenhandel in de klas.
- Probeer vooraf in te schatten hoe gereageerd zal worden. Verwacht u dat er **ongewenste reacties** uit de klas komen, zoals victim blaming, bedenk dan hoe u hiermee om gaat.
- Bedenk vooraf hoe u ermee om gaat als een leerling **zorgwekkende ervaringen** deelt. Voorkom dat er te veel persoonlijke informatie wordt gedeeld in de klas, en nodig uit om hier na de les over door te praten.
- Schrijf de **basisregels**, zoals respect voor elkaars inbreng en elkaar uit laten praten, op.
- Bereid de leerlingen voor. Geef aan dat het onderwerp heftig kan zijn en misschien **emoties** oproept. En dat dit niet erg is. Spreek af wat te doen als een leerling zich niet prettig voelt (bijv. even het lokaal verlaten of een korte pauze nemen). Als een leerling het de les verlaat, check dan hoe het gaat en kom er zo nodig later op terug.
- Geef vooraf aan dat u **na afloop beschikbaar** bent om na te praten, of wijs op de aanwezigheid van bijvoorbeeld een vertrouwenspersoon op school.

- **Check** na afloop hoe de informatie is aangekomen en of iemand behoefte heeft om na te praten. Geef aan dat dit ook op een later moment kan en dat uw deur open staat.
- Eindig altijd met informatie over waar leerlingen nog meer terecht kunnen met zorgen en vragen, zoals de **anonieme chat** met Fier.
- Kom enige tijd later terug op de informatie en **herhaal** waar leerlingen terecht kunnen met eventuele zorgen.

Het Rode Kruis en het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel ontwikkelden een speciale (gratis) docententraining over het onderwerp mensenhandel op school. In deze training wordt aandacht besteed aan signalen van slachtofferschap herkennen en aan preventie. Kijk voor meer informatie hierover op www.comensha.nl/mensenhandel-academy/onderwijs/mensenhandelnietopschool/.

Lesoverzicht

Onderwerp	Criminele uitbuiting onder jongeren
Lesdoel	De leerlingen bekijken een video en lezen de tekst actief aan de hand van sleutelvragen. Ook achterhalen zij de betekenis van enkele lastige woorden in de tekst, schrijven ze een e-mail over het onderwerp criminele uitbuiting aan hun schooldirecteur. Tot slot bespreken leerlingen hoe en wie zij zelf om hulp zouden vragen als zij in de problemen zouden zitten.
Leesdoel	Na het lezen kunnen de leerlingen aan iemand vertellen wat criminele uitbuiting is, hoe scholieren zichzelf hiertegen kunnen beschermen en wat ze kunnen doen als zijzelf of een medescholier in de problemen zit.
Opdracht 1	Video NOS Stories bekijken
Opdracht 2	Tekst actief lezen en sleutelvragen beantwoorden
Opdracht 3	Woordbetekenissen achterhalen
Opdracht 4	Schrijfopdracht
Opdracht 5	Video bekijken en WhatsAppcontacten bespreken
Clib-score	Functioneringsniveau begrijpend lezen >M8

Materiaal

Voor elke leerling:

- de tekst *Mensenhandel (niet) op school* (niveau C);
- bijbehorende opdrachten voor niveau C.

Opdrachten

Toelichting

Actief lezen en sleutelvragen

In de basislessen ligt de nadruk op het onderdeel Actief lezen. Hierbij zijn de leerlingen gericht op de inhoud van de tekst. Bij het actief lezen is het de bedoeling dat de leerlingen voorspellen, onduidelijkheden ophelderen en zelf vragen stellen. Hiervan maken ze notities bij de tekst. Na het lezen van elk stukje beantwoorden ze bij elk stukje de sleutelvragen. De sleutelvragen stimuleren leerlingen om verbanden te doorzien, afleidingen te maken en de tekst samen te vatten. Deze activiteiten zijn erop gericht de leerlingen te ondersteunen in het vormen van een mentaal plaatje van de tekst.

Werkwijze

- Bekijk samen met de leerlingen deze video van NOS Stories: www.youtube.com/watch?v=MK6fI7ML5vY (video starten bij 06:23). Let op: deze opdracht moet klassikaal plaatsvinden. Op die manier kunt u zien hoe leerlingen reageren en signalen opmerken die erop kunnen wijzen dat een leerling zelf in de problemen zit (en of er nazorg nodig is). Bespreek daarna de vragen die bij deze opdracht staan.
- De leerlingen lezen nu in groepjes de tekst actief. Bij elk stukje tekst noteren zij aantekeningen, zoals vragen of dingen die zij niet begrijpen. Woorden die ze niet kennen onderstrepen ze in de tekst. Na elk tekstdeel beantwoorden de leerlingen de sleutelvragen. Eventueel kunt u de hulpvragen erbij geven, als de leerling moeite hebben met het beantwoorden van een of meer sleutelvragen.
- Na de sleutelvragen achterhalen de leerlingen de betekenissen van enkele lastige woorden in de tekst. In eerste instantie proberen zij dit te doen door middel van hun eigen voorkennis en de context, als dat niet lukt mogen zij een (online) woordenboek gebruiken.
- De leerlingen schrijven hierna een (fictieve) e-mail aan de schooldirecteur/-directrice over criminele uitbuiting. Hierin leggen zij uit wat criminele uitbuiting is, wat de gevolgen ervan kunnen zijn voor slachtoffers en adviseren zij de schooldirecteur over welke informatie de leerlingen moeten krijgen om te voorkomen dat ze slachtoffer worden. Om de opdracht authentiek te maken kunt u de leerlingen stimuleren hun e-mail (of één e-mail vanuit de klas, die is samengesteld op basis van meerdere e-mails van

leerlingen) ook daadwerkelijk naar de schooldirecteur te laten sturen.

- Tot slot bekijken de leerlingen een video over Chat met Fier. Vervolgens scannen zij hun WhatsAppcontacten op wie zij, wanneer dit van toepassing zou zijn, in vertrouwen zouden kunnen en willen nemen. Zij bespreken dit samen met een klasgenoot en denken ook na over wat zij zouden kunnen doen als ze het lastig vinden om iemand te kiezen.

Modeltekst

Modellen van de inleiding

Ik ga nu hardop voordoen hoe ik actief lees. Let goed op.

Mensenhandel (niet) op school

*Dat is de titel van deze tekst. Als ik aan mensenhandel denk, denk ik eigenlijk niet meteen aan school. Hoe zou dat zitten? Ik lees eerst de inleiding van de tekst. **Zakjes drugs die in etuis de klas door worden gegeven van een klasgenoot-'dealer' naar een klasgenoot-'klant'. Misschien heb je het zelf weleens meegemaakt of zien gebeuren, of heb je weleens gehoord dat dit gebeurt.** Nou, ik heb dat eigenlijk nog niet eerder hier gezien. Maar ja, ik ben de docent en ik zie misschien ook niet alles. Ik vind het wel heftig om te lezen moet ik zeggen. **Uit onderzoek blijkt dat steeds vaker de klasgenoot-'dealers' niet vrijwillig een handeltje in drugs hebben. Ze zijn slachtoffer van criminele uitbuiting, een vorm van mensenhandel.** Oké, dat wist ik niet. Er zijn dus leerlingen in Nederland die gedwongen drugs op school verkopen. En dat is dus blijkbaar ook een vorm van mensenhandel. Daar zou ik in eerste instantie niet aan denken, als ik denk aan het woord mensenhandel. 'Criminele uitbuiting' vind ik een lastig woord, hopelijk wordt dat straks in de tekst verder uitgelegd.*

Ik vind het een heftig onderwerp om over te lezen, maar wel goed dat er aandacht voor is. Hoe vaak zou dit eigenlijk voorkomen? En wat kun je doen als je zelf slachtoffer wordt of als je iemand kent waarvan je denkt dat die slachtoffer is? Ik hoop dat de tekst mij antwoord gaat geven op deze vragen.

Je hebt mij net de inleiding van de tekst hardop horen lezen. Tijdens het lezen dacht ik aan wat ik zelf al over het onderwerp wist en stelde ik mezelf vragen. Ik deed dat om de tekst beter te begrijpen. Nu ga ik namelijk, als ik de tekst verder lees, extra goed letten op of ik het antwoord op mijn vragen ergens in de tekst ga vinden. Jullie gaan dit nu ook doen als jullie de tekst verder gaan lezen.

Sleutelvragen en hulpvragen

Inleiding

Sleutelvraag 1: Wat is de aanleiding voor het schrijven van deze tekst?

Hulpvraag 1a: Lees regel 6-9 nog een keer goed.

Hulpvraag 1b: Wat blijkt er uit onderzoek?

Criminele uitbuiting

Sleutelvraag 2: Wat is criminele uitbuiting?

Hulpvraag 2a: Lees regel 12 nog een keer. Hier vind je een definitie.

Hulpvraag 2b: Let op het signaalwoord **zoals** (regel 13), dat een *voorbeeld* geeft van wat criminele uitbuiting kan zijn. (verbanden)

Sleutelvraag 3: Wat zijn de gevolgen van criminele uitbuiting voor de slachtoffers? En wat zijn de gevolgen voor de echte criminelen?

Hulpvraag 3a: Lees regel 19-24 nogmaals.

Hulpvraag 3b: Let op het signaalwoord **terwijl** (regel 20), dat een *tegenstelling* weergeeft. (verbanden)

Hulpvraag 3c: Let op het signaalwoord **Ook** (regel 23), dat een *opsomming* van gevolgen aangeeft. (verbanden)

Dweilen met de kraan open

Sleutelvraag 4: Hoe groot is het probleem van criminele uitbuiting onder scholieren?

Hulpvraag 4a: Wat blijkt uit onderzoek van het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM)?

Hulpvraag 4b: Wat zegt Shamir Ceuleers hierover in regel 30?

Hulpvraag 4c: Wat betekent **dweilen met de kraan open** (regel 33)? (ophelderen van onduidelijkheden)

Een extra zakcentje

Sleutelvraag 5: Dit tekstdeel behandelt een casus: een voorbeeld van iemand die slachtoffer werd van criminele uitbuiting. Wat was voor Michael de belangrijkste reden om op het aanbod vanuit de chatgroep in te gaan?

Hulpvraag 5: Let op de signaalwoorden **omdat** en **dus** in regel 37. Het signaalwoord **omdat** geeft een *reden* aan en **dus** een *conclusie*. (verbanden)

Hulp

Sleutelvraag 6: Het verhaal van Michael loopt gelukkig goed af, hij neemt iemand in vertrouwen. Waarom durven veel slachtoffers van criminele uitbuiting dat (iemand in vertrouwen nemen) niet?

Hulpvraag 6: Let op het signaalwoord **want** in regel 55, dat een *reden* aangeeft. (verbanden)

Wees op je hoede

Sleutelvraag 7: Wat kan een jongere doen om te voorkomen dat hij/zij slachtoffer wordt van criminele uitbuiting? Noem drie dingen.

Hulpvraag 7: Let op het signaalwoord **zoals** (regel 60), dat een *opsomming* van een aantal *voorbeelden* aankondigt. Let voor de signaalwoorden voor *opsomming* op **daarnaast** (regel 62) en **en** (regel 63). (verbanden)

Sleutelvraag 8: Wat kan een jongere doen als hij/zij denkt dat hij/zij zelf slachtoffer is geworden van criminele uitbuiting?

Hulpvraag 8a: Let op de signaalwoorden **zoals** (regel 65), **ook** (regel 65 en 67). Hier volgt een *opsomming* van voorbeelden. (verbanden)

Hulpvraag 8b: Wat betekent **anoniem** (regel 65)? (opheldereren van onduidelijkheden)

Sleutelvraag 9: Wat kun je doen als iemand die je kent slachtoffer is geworden van criminele uitbuiting?

Hulpvraag 9a: Lees regel 69-71 nogmaals.

Hulpvraag 9b: Let op het signaalwoord **toch** (regel 75) voor een *tegenstelling*. Je kunt iets beter wel doen, ook al denk je misschien van niet! (verbanden)

Na het lezen

Sleutelvraag 10: Wat zouden scholen volgens jou kunnen doen om criminele uitbuiting op school zoveel mogelijk te voorkomen?

Antwoorden

OPDRACHT **2** Actief lezen en sleutelvragen beantwoorden

Tijdens het lezen	
Inleiding	<p>1. Wat is de aanleiding voor het schrijven van deze tekst? <i>De aanleiding voor het schrijven van de tekst is dat uit onderzoek blijkt dat er steeds meer scholieren zijn die gedwongen drugs op school dealen.</i></p>
Criminele uitbuiting	<p>2. Wat is criminele uitbuiting? <i>Criminele uitbuiting is een vorm van mensenhandel. Iemand zet iemand anders onder druk om strafbare dingen te doen, zoals drugshandel.</i></p> <p>3. Wat zijn de gevolgen van criminele uitbuiting voor de slachtoffers? En wat zijn de gevolgen voor de echte criminelen? <i>De slachtoffers lopen vaak een groot risico om opgepakt te worden door de politie, met alle gevolgen van dien (strafblad, negatieve gevolgen voor verdere schoolloopbaan, het vinden van werk). Ook blijven de slachtoffers vaak achter met (hoge) schulden. De echte criminelen (die de jongeren gedwongen hebben tot strafbare dingen) blijven vaak buiten beeld.</i></p>
Dweilen met de kraan open	<p>4. Hoe groot is het probleem van criminele uitbuiting onder scholieren? <i>Criminele uitbuiting is een groot probleem. Meer dan de helft van de 280 vo- en mbo-scholen die meewerkten aan het onderzoek van het CKM gaf aan zich zorgen te maken over criminele uitbuiting op hun school.</i></p>
Een extra zakcentje	<p>5. Dit tekstdeel behandelt een <i>casus</i>: een voorbeeld van iemand die slachtoffer werd van criminele uitbuiting. Wat was voor Michael de belangrijkste reden om op het aanbod vanuit de chatgroep in te gaan? <i>Michael ging op het aanbod uit de chatgroep in omdat hij het thuis niet breed had en wel een zakcentje kon gebruiken.</i></p>
Hulp	<p>6. Het verhaal van Michael loopt gelukkig goed af, hij neemt iemand in vertrouwen. Waarom durven veel slachtoffers van criminele uitbuiting dat (iemand in vertrouwen nemen) niet?</p>

	<p><i>Veel slachtoffers van criminele uitbuiting nemen vaak niemand in vertrouwen, omdat zij zichzelf als dader zien en niet als slachtoffer.</i></p>
<p>Wees op je hoede</p>	<p>7. Wat kan een jongere doen om te voorkomen dat hij/zij slachtoffer wordt van criminele uitbuiting? Noem drie dingen. <i>Om te voorkomen dat iemand slachtoffer wordt van criminele uitbuiting moet diegene:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>op zijn/haar hoede blijven (trap niet te snel ergens in, als het te mooi is om waar te zijn is het vaak niet waar)</i> 2. <i>weten hoe hij/zij veilig social media gebruikt</i> 3. <i>weten met wie hij/zij op social media praat</i> <p>8. Wat kan een jongere doen als hij/zij denkt dat hij/zij slachtoffer is geworden van criminele uitbuiting? <i>Als een jongere slachtoffer is geworden van criminele uitbuiting, kan hij/zij hulp vragen aan een volwassene die hij/zij vertrouwt, of anoniem chatten met chatmetfier.nl.</i></p> <p>9. Wat kun je doen als iemand die je kent slachtoffer is geworden van criminele uitbuiting? <i>Als je denkt dat iemand die je kent slachtoffer is geworden van criminele uitbuiting kun je het beste vragen wat er aan de hand is en het bespreken met een volwassene die je vertrouwt, of chatten met chatmetfier.nl.</i></p>
<p>Na het lezen</p>	
<p>10. Wat zouden scholen volgens jou kunnen doen om criminele uitbuiting op school zoveel mogelijk te voorkomen? <i>Eigen antwoord.</i></p>	

OPDRACHT 3 Woorden uit de tekst

Woord	Betekenis
de uitbuiting (uitbuiten) (regel 9)	als iemand een ander dwingt om onder slechte omstandigheden te werken en hier zelf aan verdient
iemand onder druk zetten (regel 13)	iemand op een dwingende manier over te halen iets te doen
de oplichting (regel 13)	bedrog waarbij je iemand geld of spullen weet af te pakken
de chantage (chanteren) (regel 16)	iemand iets afdwingen door te dreigen met het openbaar maken van een geheim
het bedrog (regel 16)	als je liegt tegen iemand
de ronselaar (regel 19)	iemand die iemand anders lokt om criminele activiteiten te doen
vervolgd worden (regel 21)	door politie en justitie aangeklaagd worden
het strafblad (regel 21)	de registratie van de wetsovertredingen waar iemand voor veroordeeld is
het niet breed hebben (regel 37)	niet veel geld hebben
iets overkomt je (regel 69-70)	iets gebeurt met je

Werkblad Actief lezen

Groepje van: _____

Leesdoel: Na het lezen kunnen je aan iemand vertellen wat criminele uitbuiting is, hoe je jezelf hiertegen kunt beschermen en wat je kunt doen als jijzelf of een medescholier in de problemen zit.

Aantekeningen bij de stukjes

Noteer hieronder belangrijke informatie, onbekende woorden en eigen vragen.
Bespreek bij elk stukje de sleutelvra(a)g(en) en schrijf het antwoord op.

Inleiding

Antwoord op sleutelvraag 1:

Criminele uitbuiting

Antwoord op sleutelvraag 2:

Antwoord op sleutelvraag 3:

Dweilen met de kraan open

Antwoord op sleutelvraag 4:

Een extra zakcentje

Antwoord op sleutelvraag 5:

Hulp

Antwoord op sleutelvraag 6:

Wees op je hoede

Antwoord op sleutelvraag 7:

Antwoord op sleutelvraag 8:

Na het lezen

Antwoord op sleutelvraag 9: